

· РЕТРОДЕТЕКТИВ ·

АНДРІЙ КУРКОВ

СЕРЦЕ —
НЕ
М'ЯСО

РОМАН

Харків
«ФОЛІО»
2024

ЧЕРВОНОАРМІЄЦЬ

НАМАГАВСЯ БАГНЕТОМ

ВИСМИКНУТИ ІЗ СОБАЧОЇ ПАЩІ САЛО

ГЛАВА 1

Квітневий ранній вечір дихав тихими голосами перехожих. Уривки слів і фраз змішувалися легким вітром у приємний та милозвучний гоголь-моголь. «Пити» його, як і будь-яку музику природи та людського життя, можна було тільки вухами. І «пиття» це за смаком було ненав'язливим.

Самсон ішов ліворуч від товариша. Оголена вушна раковина праворуч слухала всі шуми світу. Іноді він ловив себе на думці, що деякі звуки, які влітають праворуч, зовсім не чути лівим вухом. Але це, звісно, стосувалося лише звуків вуличних, необмежених у своїх пересуваннях повітрям. Вуличні звуки — вони, навіть якщо гучні, усе одно тихіші від

таких самих, які лунають у замкненому просторі. Згадався сьогоднішній гуркіт, що долітав з першого поверху на третій і бив по слуху Самсона обабіч голови! Ще б пак, не менше ніж годину двоє червоноармійців лупили кирками по кам'яній підлозі кімнати для допитів, щоб видерти звідти залізне кільце, що ланцюгом утримувало табурет для допитуваного. Перемістилась тепер кімната для допитів разом з «ланцюговим» табуретом на другий поверх, туди, де за царя зброярня була. Це для більшої безпеки, після того, як затриманий за бандитизм громадянин з грецьким прізвищем мало не здійснив утечу, оглушивши чергового червоноармійця ударом кулака. Застрелили громадянина з грецьким прізвищем просто біля входних дверей. Найден, який прибіг на шум і постріли, був у нестямі. Кричав, махав руками. Самсон теж збіг униз. «Жодних тут на хер більше допитів! — гримів, наче грім, Найден. — Щоб уже від завтрашнього дня всі допити — на другому поверсі!»

У горлі в Самсона почало дерти, а на язичку пісочний будівельний присмак з'явився. Захотілося сплюнути, але стримався.

Над головою ворони закаркали. Кинув він на них запитальний погляд. Але тут жіночий голос його відволік:

— І тепер у нас у домі така плутанина, що цей новий мешканець Сафронін, коли вип'є, замість своїх дверей у мої ломиться, — почув лівим вухом Сам-

сон, коли обігнали вони з Холодним двох молодих жінок, які гуляли, судячи зі швидкості їхнього кроку, явно безцільно.

Голос, що пролунав, видався Самсонові приємним, і він обернувся, кинув погляд на брюнетку з пригладженою зачіскою, помітив, як блиснув у її роті золотий зуб.

Холодний іронічно посміхнувся й похитав головою. Вони із Самсоном поспішали зі служби на пиво. Четвер, що закінчувався, не залишав по собі жодної пам'яті. Хіба що Найден уже вп'яте чи вшосте зажадав від Самсона, щоб він прибрав з кабінету манекен з костюмом Якобсона, стверджуючи, що той вбирає в себе вогкість, а потім її ж повертає у вигляді застудного кашлю співробітникам відділка. Найден справді похрипував і покашлював, але Самсон, що сидів за пів сажня від манекена, залишався здоровим! Якщо в ньому, у Самсоні, щось і боліло, то лише рани, що гояться, від двох куль з «дамського» пістолета, але й вони, правду кажучи, на виявлену вогкість не реагували, хоча сувора княжна-хірург Віра Гнатівна Гедройц, проводжаючи Самсона з лікарні, на прощання наказувала: «Уникайте вогкості! Тримайте тіло в сухому теплі!» Та й хоч-не-хоч, а манекен з костюмом тепер були казенним майном, адже за них було заплачено! Але головний хранитель речдоків, тобто речових доказів, вусатий і гостроносий Василь навідріз відмовлявся брати манекен у свою комірчину. «Справу закінче-

но, і мені він тут не потрібен! — казав він. — Пропар його проти бліх та додому забери! Буде замість вішака!»

Думки про манекен змусили Самсона тяжко зітхнути.

— Не подобається мені ця ідея з пам'ятником Юді Іскаріоту! — похитав головою Холодний і на ходу обернувся до супутника, очікуючи почути його думку.

— Що? А, так, якимось дивно, — погодився Самсон, трохи забарившись. — Пам'ятник самогубцю? Пам'ятники за старанність, за подвиг ставлять! У чому подвиг Юди? — і Самсон знизав плечима.

— Ну, срібняки ж він повернув первосвященникам! — продовжив міркувати Сергій Холодний.

— А потім повісився, — додав Самсон. — Зрадив, покаювся, самовбився... Тут немає подвигу й немає смерті за ідею!

Цієї миті зовсім поряд садонув, як з кулемета, грубий і хрипкуватий чоловічий голос: «Суко, тримай її! Ванюхо! Стріляй!» — і за спиною загуркотіли рушничні постріли — п'ять чи шість. І відразу тупіт перехожих, які розбігалися, заглушив їхнє відлуння, що покотилося по бруківці. І перед очима Самсона та Холодного, які зупинилися на півкроку й півслові, луна пострілів покотилася вперед, як колесо, що відірвалося від дροжок, і слідом за майже видимою луною перед ними, дивно шкутильгаючи та підстрибуючи, вибіг собака, що тримав у пащі

щось біле, може, кістку, і його задні лапи раптом обігнали передні, через що він завалився на бік. Тут наздогнали його двоє червоноармійців з гвинтівками. Один, голосно матюкаючись, проштрикнув уже нерухоме собаче тіло багнетом, а другий просто зупинився поряд і важко дихав, ніби версту пробіг. Перший витяг багнет із собачого боку й устроїв його в шматок сала, затиснутий у пащі.

Холодний і Самсон нерухомо дивились на те, що відбувалося. Ближче підійшли й інші перехожі, які раніше злякано відскочили під стіни будинків. Вони зрозуміли, що цей вечір відкупиться від більшовиків життям пса. Червоноармієць усе ще марно намагався багнетом висмикнути із собачої пащі сало.

— От сука! — прогарчав він і обернувся до товариша: — Ну допоможи, чого стоїш!

Товариш прицільно ввів багнет у не повністю зімкнуту пащу й підвів погляд на Холодного.

— Гей, стань чоботом на морду! — зажадав він.

Холодний зробив крок уперед, притиснув чоботом морду собаки до бруківки. Після цього другий червоноармієць різко нагнув гвинтівку, як важіль залізничної стрілки, і щось хруснуло. Сало, вивільнене із собачих ікол, переможно піднялося на багнеті. У місці проколу воно було червоним від крові.

— Ходімо! — кинув другий червоноармієць першому, оглядаючись із побоюванням на всі боки й відчуваючи, мабуть, незручність через цікавий до всього натовп, що зібрався.

Перший теж з обережністю глянув на Самсона й Холодного, одягнених у шкірянки. Не знімаючи сала з багнета, він закинув гвинтівку на плече.

І вони швидким кроком рушили назад, у той бік, звідки переслідували вбитого собаку.

— От і я теж не розумію навіщо! — повернувся до перерваної розмови Самсон. — Він же ніби зрадник! «Кого я поцілую, того й беріть!»

— Та, звісно, зрадник! — охоче підтакнув Холодний. — Але чомусь товариш Троцький вважає його революціонером і бунтарем, який повстав проти релігійного диктату!

— Отже, товариш Троцький вважає, що революціонери — це зрадники?

— Зрадники минулого світу, — кивнув Холодний. — Воно ніби й правильно! Щоб створити новий світ, треба зрадити старий... Себто без допомоги зрадників світ не перевлаштуєш на краще!

— Але все одно! Як не кажи, а спочатку він пішов за ним, за Ісусом? Через сліпоту душевну?

— Він шукав, за ким піти! У ньому сиділа жага революції. Він міг думати, що сам Ісус — революціонер і борець із минулим світом, — продовжував розмірковувати Холодний. — А коли побачив, що не туди веде Господь, то зупинив його. Тобто тут Іуда постає як представник обдуреного народу, обдуреного класу. Правильно? — Холодний у задумі прикусив нижню губу, не впевнений до кінця у власних висновках.

— Матінка винна, — раптом рішуче сказав Самсон, наче зрозумів щось важливе. — Давньоєврейською «Юда» означає «той, що вихваляє Господа». Матінка назвала його так іще до появи Ісуса. Тому він за ним і пішов! А потім зрікся й Ісуса, і себе! Самогубство — це ж добровільне здречення від продовження життя.

Холодний багатозначно закивав.

— А ти звідки давньоєврейську знаєш?

— Ні, не знаю. У гімназії, пам'ятаю, біблійні імена вчили...

У пивній вони взяли по келиху «Кабінетного» й усілися за брудний стіл. Чистих на той час уже не залишилося.

Самсон зробив ковток і відчув на язичку солодкуватий присмак крові. Як у дитинстві, коли хтось у бійці розбивав йому губу. Зробив ще один ковток, і присмак змило. Тепер усе ставало на свої місця. У роті приємно загірчило. У голові задурманилося трохи, але він знав, що поки це тільки уява, яка обганяє реальність. Щоб задурманилося по-справжньому, треба випити по три келихи. «Кабінетне» до революції було слабеньким, не те що зараз! Зараз його робили інакше, по-новому.

— До нас на підсилення чекіста прислали, замість Пасічного! — протяг Холодний, облизуючи товсті губи. — Прізвище Аязов, щуплий хлопець, обличчя нагострене, як бритва, неприємне!

— Стріляє добре? — поцікавився Самсон.

— Напевно, — припустив Холодний. — Кажуть, їм там на живих мішенях око та руку набивають. З ним сьогодні Найден години дві розмовляв. Василь їм справи різні носив. Подивимося!

За вікном пивниці горіли ліхтарі Хрещатика. Іноді цокали копита дрозжок і бричок, проїжджав трамвай, мов яскрава горизонтально блукаюча лантерна¹.

— Я щось зголоднів, — пробурчав Холодний, дивлячись на свій порожній пивний келих. Підвів голову, потім руку, помахав: — Ще один «Кабінетного»! — гукнув.

Коли офіціант приніс пиво, Холодний спитав про їжу.

— Бутерброди є: із салом, із солоними огірочками, з тюлькою, — відповів офіціант.

— З тюлькою та з огірочками, по два! — сказав йому Холодний. — Із салом не треба!

— А сало з кров'ю? — зацікавився Самсон.

— Чому з кров'ю? — здивувався офіціант. — У нас сьогодні крижок² є і бочок³! Бутерброди французькою гірчицею мажемо!

— Мені два з бочком! — попросив Самсон.

---

¹ Лантерна (від *лат.* *lanterna* — «лампа», «світильник») — невеличка вежа на вершині купола або ліхтар.

² Крижок — ніжне білувато-рожеве сало з тонкими прошарками м'яса; шматочки завдовжки 30–50 см і завтовшки 6–7 см, ідеальні для засолювання.

³ Бочок — смачне сало завтовшки 3–4 см з тонким білим м'ясним прошарком. Його їдять сирим, додаючи спеції та часник і досолоючи до смаку.

— Ну тоді й мені два з бочком! — кинувши задумливий погляд на товариша, вставив Холодний. — Знаєш, — заговорив він знову, коли офіціант відійшов. — Я раніше ніколи не подумав би, що світ можна так легко облямати! І що при цьому уламки минулого світу продовжать жити й солдаперити!

— Ну це, мабуть, тому, що світ не зламався, а змінився! Поламане не працювало б! Поламаний же годинник час не показує!

Холодний витяг з кишені годинник з ланцюжком, відкрив кришку циферблата, глянув на стрілки.

— Так, — протягнув. — Мені якраз учора годинникар його полагодив. Я його випадково впустив, і він зупинився. Полагодив, а грошей не взяв! Сказав, що йому моя довіра важливіша за гроші!

— Він має рацію, — зітхнув Самсон і допив своє пиво. — Довіра важливіша за гроші.

— Ні, він не має рації! — не погодився Холодний. — Довіра — від слова «віра»! Усе, що пов'язане з вірою, призводить до помилки! Якщо годинникар учора не заробив на хліб, він мене обов'язково пригадав і прокляв! Адже він зранку напевне вірив, що заробить! Адже я йому нічого доброго не зробив, а він мені зробив! Власним коштом, так би мовити! Юда вірив у Ісуса й довіряв йому, хоч Ісус Юді нічого доброго не зробив! До того ж у Юди живіт болів. А живіт давньослов'янською — це «життя». Тобто життя в нього боліло, страждав він! І тому взяв тридцять срібняків. На їжу. Тобто на лікуван-

ня душі! І став зрадником. А потім пошкодував про скоєне й, як ти кажеш, самовбився! Якби він сам когось убив, то став би революціонером. А так він лише себе вбив! Отже, не став! Маєш рацію, Самсо-не! Не годиться він для пам'ятників!

На стіл опустилася велика дерев'яна таріль з бутербродами. На товстих чорних скибках хліба лежало густо помащене гірчицею сало, темно-зелені кружечки порізаних огірків і бочкові, мокрі та блискучі тюлечки.

— ЯКИЙ ІЩЕ САРАЙ? — ХИТРО
ПЕРЕПИТАЛА ХІНКА,

ЗАСУНУВШИ ГОСПОДАРЯ ЗА СЕБЕ

ГЛАВА 2

Перш ніж зачинити за собою двері до спальні, Надія глянула ще раз на Самсона, який щойно ввійшов. Він був утомлений, пахнув солоною тюлькою та пивом. Поглянула критично, як дружина на чоловіка-гультая, але відразу виправила вираз погляду, мабуть, згадавши, що не дружина вона йому, а підселенка, та й вирішивши не відкладати прохання, що виникло в неї раніше, до ранку.

— А в нас у підвалі дров багато? — запитала з обережністю в голосі.

— Достатньо, — відповів Самсон, анітрохи не здивувавшись запитанню й заглядаючи у вічі дівчині з почуттям провини, що легко прочитується. — Тобі холодно? Принести й натопити?

— Ні, що ти! Я про інше! Маруся на роботу речі приносила. На обмін. Там у неї сарафан дачний, гарний, зелений із жовтими квіточками. Вона за нього три мішки дров хоче! Я ось і подумала...

— А ти приміряла? Він тобі личить?

— Так, він якраз на мене! І саме на літо! А воно ж ось-ось...

— У такому разі, звісно! Можемо виміняти! — запевнив Самсон. — Хтось за дровами заїде?

— Ні, треба їй віднести, вона тут неподалік квартирує.

— Віднести? — замислився вголос Самсон. — Три мішки? Краще відвезти! Візьму підводу та відвезу! А адреса яка?

— Я тобі завтра дам! — пообіцяла Надія, всмінулася, поцілувала його в щоку та зникла за дверима до своєї опочивальні.

Уночі він навшпиньки прокрався в колишню спальню батьків і під другу вільну подушку засунув бляшанку з-під монпансьє. А повернувшись, не докладаючи більше жодних зусиль, слухав солодкий подих Надії та уявляв, як він, стоячи на одному коліні, пропонує їй руку і серце. Адже вона до цього напевне готова, і чекає, і, мабуть, дивується, чому він досі не покликав її в союзне, подружнє життя. Адже вона запитала: «Скільки в нас у підвалі дров?» Не «в тебе», не «в мешканців будинку»!

Солодкі дрімливі роздуми перервав сон, глибокий, як річкова яма, у якій соми живуть. І потягнув

він Самсона на своє дно з такою ж силою, з якою десятипудовий сом може жадібного рибалку назустріч своїй смерті у водну безодню ввергнути. Залишилося там, нагорі, над сном, рівне й тепле дихання Надії, підслуховуване відчуженим, але тільки фізично, від свого господаря вухом, що спочиває в бляшанці під подушкою.

Никанор Абязов своєю щуплою фігурою зі спи ни справді був схожий на п'ятнадцятирічного хлопчачка. Малорослий, трохи сутулий, він весь час ніби зволікав — і в розмові, і в діях. Може, був обережним, а може, мав цю особливість від отриманої на війні контузії.

Ось і під час знайомства в кабінеті Найдена Абязов з помітною затримкою простягнув Самсонові руку, тому виникла заминка, під час якої Самсон устиг запитливо глянути на Найдена. Але начальник у цей момент замкнувся в собі й запитання в очах Самсона не побачив. А Абязов нарешті потиснув простягнуту руку й щось нерозбірливо запитав.

— Що? — не зрозумів Самсон.

— Бойовий досвід у вас який? — повторив Абязов виразніше.

— Тільки тут, на службі. На війні не був.

— Ага! — кивнув присланий у відділок на підсилення чекіст. І відпустив Самсонову руку. — Ну гаразд, спрацюємось! — додав він упевнено й збирався вийти з кабінету.

ЗМІСТ

Глава 1	3
Глава 2	13
Глава 3	25
Глава 4	36
Глава 5	47
Глава 6	58
Глава 7	71
Глава 8	85
Глава 9	94
Глава 10	103
Глава 11	117
Глава 12	128
Глава 13	138
Глава 14	151
Глава 15	159
Глава 16	171
Глава 17	186
Глава 18	199
Глава 19	213
Глава 20	230

Глава 21	241
Глава 22	255
Глава 23	270
Глава 24	285
Глава 25	297
Глава 26	313
Глава 27	329
Глава 28	342
Глава 29	353
Глава 30	366
Глава 31	379
Глава 32	392
Епілог	407